

In dandanes? Poudarja se še, da je treba sporazumnost in pram veroučiteljem; složnost med učitelstvom kolegialiteto tovariša napram tovarišupu se jim ne zdi potrebno poudarjati.

Nadučitelj naj bodole nekaki valpeti, ki naj brezobzirno dvigajo svoj bič po podrejenem učitelstvu, ki naj bičajo vsako malenkost, in naj bo manjša od komarja!

Iz tega pa se ne rodi edinstvo, ne bo zaupnosti, pa bodo trpeli pod tem tudi uspehi! Nezaupnost in srd nista še nikdar rodila dobrih sadov!

Zato pa: Nadučitelj naj se ne preoblaga s poslom, naj se ne zahteva od njega odgovornosti, ki gre vsakemu pozameznemu članu našega stanu in katero kritikovati gre v prvi vrsti le nadzornikom! Nadučitelj naj bo svojemu učitelstvu več oče kot pa tiran.

Stran s takim abderitstvom in pikolovstvom, kakršno duši dandanes vsako svobodo! Stran pa tudi z abderiti in pikolovci, ki so šolstvu v kvar in sramoto!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca decembra K 253.561'95.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Delitev štajerskega dežel-nega šolskega sveta.

Na Štajerskem so danes take razmere, da so za slovensko šolstvo naravnost pogubne, Enakopravnost, ki jo jamči vsem narodom člen XIX. državnega osnovnega zakona, je na Štajerskem čisto neznan pojem.

Deželni poslanec dr. K u k o v e c je v štajerskem deželnem zboru stavil predlog, naj se izvrši delitev deželnega šolskega sveta. Ta predlog moramo s stališča narodne enakopravnosti najiskreneje pozdravljati. Ta delitev bi bila vsaj majhen del nadomestila za tlačene pravice štajerskega šolstva. Treba je z vsemi silami delati za uresničenje dr. Kukovečevega predloga, zakaj dokler ni v Avstriji izvedena narodna avtonomija, toliko časa ni štajerskemu slovenskemu šolstvu druge rešitve.

Dr. Kukovec je dejal v deželnem zboru štajerskem, da so nastale pri dež. šol. svetu razmere tako neznosne, da je postala neodložljiva točka našega narodnega programa zahteva, naj se ustanovi za slovensko šolstvo poseben oddelek dež. šol. sveta. Avtonomija v našem šolstvu, je poudarjal govornik, je danes zahteva, ki se ji ne odrečemo nikdar, četudi se to s politiko deželnozbornske večine seveda ne strinja. Moč razmer se pa izkaže silnejša nego krivična šolska politika, ki je danes tudi pri šolskih oblastih merodajna.

Nadalje je govoril doslovno: Zloglasni zakon o skupnih zastopih je spravljal na Spodnjem Štajerskem polovico po večini slovenskih okrajev v roke nemških okrajnih zastopov in obanem naše šolstvo tamkaj v roke nemških nacionalnih okrajnih šolskih svetov, ki delujejo po navodilih nemškega narodnega sveta pod zaščito dež. šol. sveta. Kjer je večina okrajnega šolskega sveta slovenska, tam ni razpisa učiteljskih služb. Če treba na mesto Slovenca postaviti Nemca, se stori službenim potom. Drugače je tam, kjer so nemške večine, v ptujskem, slovenjebistriškem ali celo v mariborskem okraju. Tu je za deželni šolski svet merodajen le terno-predlog okrajnega šolskega sveta. To načelo se tu ne sme kršiti, ker bi se drugače Slovencem ne zgodilo dovolj krivic. In kako se tu postopa! Znani so mi slučaji, ki z njim lahko postržem, če hočete, kjer je moral učitelj oddati pismen reverz, da bo deloval v nemškonacionalnem duhu, da je dobil, akoravno je bil prej pri slovenski stranki, nadučiteljsko mesto. Kakor na Hrvaškem ne do-bijo železniških postaj, če okraj ne voli v smislu madjarske vlade, tako bo na Sp. Štajerskem obveljalo kmalu načelo, da značajan in pošten Slovenec ne bo mogel nikjer več postati nadučitelj. Sramotno je za šolske oblasti, kako korupcijo uvajajo v učitelstvo. Boljša mesta do-bijo le odpadniki, ki dobivajo naravnost pozive, naj se potegujejo za to ali ono mesto, dočim najspodobnejše slovenske moči sploh na vrsto ne pridejo. Ko je učitelstvo neke šole, ki ne šteje niti enega nemškega učenca, nekoč pro-silo nekega nemškega poslanca zaslombe, da pride šola v boljši plačilni razred, so uteme-ljili svojo prošnjo izrečno, češ, saj se prizna-vamo k vašim političnim načelom. Kar se pri-pravlja zadnje tedne v mariborskem okraju, je nečuvono. Za Lembah, domovinsko občino slov. dež. odbornika Robiča, ki je slovenska, so se pozvali prositi celo učitelji nemških zaseb-nih šol in je okrajni šolski svet sestavil strogo nemški terno-predlog. Tega baje dež. šolski svet ne more prezreti! Seveda, ker gre za oro-paneje slovenske posesti!

Ravno isto se pripravlja na slovenski šoli v Krčevini Leitersbergu, kjer gre slovenski učitelj v pokoj! In s takim šolskim nadzor-stvom naj smo Slovenci zadovoljni?! Deželni šolski svet je pokazal, kako izpolnjuje šolsko nadzorstvo, najlepše v zadevi celjske okoliške šole in meščanskih šol, kar je še v splošnem spominu. Pa tudi sicer naš dež. šolski svet ni v zadregi za pristna nova načela, če treba nas udariti. V rokah imam dokaze, da se je zadnji čas izdal od dež. šol. sveta tajen ukaz, da se imajo pri nastavljanju učiteljev in učiteljic upoštevati v prvi vrsti absolventi in absolven-tinje domačih učiteljskih! To izgleda za prvi hip jako skrbno za Štajerce, v resnici je pa to udarec zoper Slovence, in sicer zoper na Šta-jerskem pristojne učitelje in učiteljice, ki so študirali v Ljubljani ali v Celovcu ali v Gorici. Deželno žensko učiteljsko v Mariboru je dobilo šele pred kratkim pravico javnosti. Ni čudež, če so razni slovenski starši dali svoje hčere Štajerke rajši na boljše zavode na državna učiteljska v Ljubljano ali v Celovec ali v Gorico! Toda kaj to štajerski deželni šolski svet briga! Zdaj učitelji in učiteljice, ki so na državnih zavodih z odliko študirale, ne dobijo več v do-mači deželi služb, ker so Slovenci, pač pa Ko-

roške Nemke, če so v Mariboru študirale! In pred tako šolsko nadzorovalno oblastjo najimamo rešpekt!

Da, naš deželni šolski svet se ne obo-tavlja tudi javno barvo priznati kot orožje nemške stranke! Lani ob otvoritvi učiteljske v Gradcu je deželni šolski nadzornik Tumliř glasom časniških poročil javno izgovoril besede: „Nemški učitelj ima dolžnost nesti nemško kul-turo in nemško samozavest tudi med narod!“ („Samoobsebi umevno! Seveda!“ klici nemških nacionalcev.) Dobro, tudi jaz pravim, da je to v redu, če je štajerski deželni šolski svet ustvarjen le kot šolska oblast za nemško ljud-stvo. Toda, ali hočete, gospoda, ostati dosledni? Če ste dosledni, morate mi pritrditi, če pravim, tudi mi Slovenci moramo dobiti šolsko nadzo-rovno oblast, ki ostane na stališču: „Uči-telja slovenske dece dolžnost in pravica je, da zanesse sloven-sko kulturo in slovensko samo-zavest med slovensko ljud-stvo“. In če me vprašate, kaj hočem, sem vam s temi besedami že vse povedal. Mi zahtevamo samoupravo na po-lju slovenskega šolstva in v ta namen moramo dobiti poseben oddelek dež. šol. sveta za slo-vensko šolstvo kakor imajo na Češkem nemški in češki odde-lek dež. šol. sveta. Kar je Nemcem tam prav, ne more biti krivično pri nas. Vem, da mi v sreč pritrjujete, vem pa tudi, da od-klanjate moj predlog, ker se bojite biti pra-vični. Slovencem pa to ne moti. Stavili bomo zahtevo po samoupravi v šolstvu, dokler ne zmagamo.

* * *

Želja vsega slovenskega učiteljskega sveta, da bi se o tem vprašanju zedinili vsi štajerski slovenski poslanci ter delali z vso energijo, da se uresniči stavljeni predlog!

Literarna zgodovina na-rodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Uvod.

Delitev dela je krasno prodrila s svojimi čudovitimi učinki v vse panoge človeškega živ-ljenja. Pod njenim vtiskom ni dobilo samo delo mišic popolnoma drugačne oblike in po-sledice za splošno človečanstvo, ampak tudi znanost se je razvila na način in obseg, kakor ga ni prej nihče pričakoval, težko komaj slutiti.

Ta silovita prikazen delitve dela, ki peča danes ravno tako nacionalne ekonomije kakor sociologe, je gotovo započela že zgodaj v dobi človeškega gospodarstva, ali svoje prave učinke je pokazala in rodila stoprav v novejšem času, zadnjih sto let. Glavno zaslugo na tem mo-ramo pripisovati uporabi strojev, ki so pre-ustrojili delo in produkt človeških rok v me-hanično, maslinelno in osvobodili s tem takorekoč gospodarstvo onega omejenega ele-menta, ki ga predstavlja v umetni produkciji človek v nasprotju z neizčrpno silo nature.

Naše roke omagajo po nekaj urah in nato iščemo v počitku novih sil, stroji delajo neprestano noč in dan, ako hočemo, in kar je posebno važno: producirajo enakomerno. Raz-voj prometa, ki zremo danes nanj s tolikim stremljenjem, je odtrgal nadalje proizvajanje še od časa in kraja.

Harmonične celote svojega časa, kakor so jih predstavljali, recimo, možje kot Leonardo da Vinci na pričetku šestnajstega ali Goethe celo na pričetku devetnajstega stoletja, se nam zde danes popolnoma nemogoče. Gotovo odseva lahko doba z vsemi svojimi refleksi v posebno velikem duhu še danes — ali ta odsev je v resnici samo refleks, silhueta in nikakor ne po-menja obvladovanja stvarine.

Tako se nam je porodila iz teh razmer beseda specialist, ki nikakor ne pomenja člo-veka, ki se peča le s kemijo in ne razume o astronomiji ali jezikoslovju ničesar; ki je velik matematik, a ne ve, če leži Bombaj na desni ali levi strani Indije. Izraz se ne omejuje na eno panogo človeške znanosti in vede, ampak nam diferencira celo poslednjo na neizmerno mnogo vej in kdor obvlada znanstveno vsaj en tak majhen delokrog, si pridobi s tem prizna-nje specialista.

Posebno pri medicini, ki je vsekakor ho-čejo imenovati nekateri le znanost navidez, nam pade diferenciranje stroke v gorenjem smislu posebno v oči. Imamo slovite kirurge, psihiatre, specialiste za notranje, očesne, ušesne... in kakor se že imenujejo vse raz-lične bolezni človeka.

Enak pojav se je dogodil na polju na-rodno-gospodarske vede tekotomine generacije. Najprej se je odtrgala ta panoga človeške znanosti od drugih, tako da ji slednje izprva niti imena in časti nove znanosti niso dovolile, nato je pasirala dobo, ko so jo res posamezniki po stvari popolnoma obvladali — v kolikor moremo tak izraz rabiti — danes je razpadla tista mogočna stavba v stotero posameznih častljivih hiš in kjer je molel nekoč ponosno visok stolp v zrak in kljuboval vsem svojim protivnikom, tako zunanjim kakor notranjim, se je razprostrlo sedaj celo mesto in vsak dan sprejmejo prizidana predmestja v njegov okvir.

Kakor se je takega lepega razvoja vese-liti, ker pomenja velik korak naprej, vendar ima tudi svojo stran, ki ni za vsakogar raz-veseljiva. Čim večje je namreč mesto, tem lažje se je v njem izgubiti, in hitimo kamor ho-čemo, nikjer ni tako visoko, da bi pregledali celo naselbino hkratu. Okolo hišne številke, kjer smo se porodili, ali kamor smo se nase-lili, poznamo morda vsako še tako skrivno so-tesko; največ, kar si osvojimo v ostalem, je splošni vtisk, pojem, časih samo domišljija.

Za svojo trditve vidimo konkretizovano pri najduhovitejšem nemškem teoretiku v genera-ciji, ki se pravkar bliža svojemu zaklonu.

V sredi osemdesetih let minulega stoletja je pričel izdajati svoj široko zasnovani sistem nacionalne ekonomije, kakor so radi nazivali učenjaki sintezo in popolno podajo te znanosti. Na pragu novega stoletja je izdal tretji, nad-tisoč strani broječi zvezek, a z ozirom na na-daljevanje in sklepno delo svojemu sistemu pripominja v predgovoru z „bolestno resig-nacijo: „Es ist der Zweifel, ob es überhaupt noch zeitgemäß ist, im Einzelunternehmen der-artige Werke zu vollbringen“.

Leta 1871. sem se 4. oktobra preselil v Šent Jernej. Tukaj je bila enorazredna ljudska šola s šest do osemsto otroki s ponavljalno šolo. Kako prijetno je na taki šoli, bi lahko popisal celo knjigo.

Dopisoval sem tudi iz Šent Jerneja več-krat „Učit. Tov.“ in o učiteljskih konferencah sem sporočal, tako, da sem bil nekako vedno v zvezi z „Učit. Tov.“.

Razni gg. uredniki so mi dopisovali, naj pišem za „Tovariša“ kaj koristnega itd. Tukaj v Šent Jerneju je bilo jako težavno za učitelja, ker je bila na razpolago le stara majhna šolska soba za tako ogromno število otrok. Pre-mišljeval sem vedno kakor Ribničan, kako bi šolo razširil.

Imeli smo dež. šol. nadzornika Pirkerja, ki je nas Slovence pisano gledal, ravno tako c. kr. okrajni glavar Schönwetter, ki je meni rekel v pisarni, če bi bil na njih strani, bi me na rokah nosili, da sem „ein vorzüglicher Elementar-Lehrer“; ker sem pa tako s Slo-venci, me je pa pritiskal in črnil, da me niso v I. plačilni razred postavili pri statusu; am-pak na prvo mesto v II. plačilnem razredu, da je potem moral vsak čez mene skakati v

I. plačilni razred. To je krivica, da se Bogu usmili.

Razširil sem enorazrednico v dvorazred-nico. Prišel je bil sem za drugega učitelja Va-lentin Burnik, sedaj nadučitelj v Metliki. Takoj drugo leto sem pomagal šolo razširiti v tri-razredno. Bili smo dolgo časa le trije učitelji v stari šoli, ko sem jaz svoje stanovanje od-stopil in sebi lepo enonadstropno hišo sezidal za stanovanje.

Leta 1890. je bila pa že tukaj štiritraz-redna ljudska šola. Nisem še miroval; prosil sem še za eno paralelko, pozneje še za drugo; in v fari smo šle ustanovili pod glavarstvom Rudolfovom dvorazredno šolo v Orehovic, vse to sem moral izvrševati sam in mnogo dopiso-vati. Takoj prva leta sem mislil, kako bi se dalo dognati, da bi zidali novo šolo. Nabirati smo začeli po 10 krajcarjev na direktne davke, in večkrat se je hotelo ustaviti, pa smo spet zvišali na 15 kr. itd.

Da je bilo treba pohlevno ravnati pri sejah krajnega šolskega sveta, da so mi pri-trdili, si lahko vsak misli. Šlo je le naprej, četudi počasi. Nabrali smo bili že čez štiri-desettisoč kron, pa sem o priliki izprožil misel,

da bi svet za novo stavbo šole ogledali, ko je bil prišel ravno nadzorovat okr. šol. nadzornik Šest. Ogledali smo prostor in se nekako pro-vizorično pogodili ter je bil kmalu ogled. Potem so pogodbo potrdili ter tudi začeli vo-ziti material za šolo. Prvo opeko z voza sem jaz položil na svet. Takoj smo oddali stavbo mojstru Skynetiu, ki je sezidal krasno šolsko stavbo za 4 razrede in dve paralelki.

Usoda je hotela, da sem imel že 40 de-finitivnih šolskih let, v službi pa 48 let. O priliki nadzorovanja, ko sta bila še dva raz-reda nastanjena v moji hiši, je rekel c. kr. šol. nadzornik Maier, da se je meni krivica zgodila pri plači, da ne smem še iz službe izstopiti, bo on se zame zavzel. Ko smo imeli pa v Krškem konferenco — za mene zadnjo — mi reče: „Le prosite za penzijo, saj imate def. 40 let in dobite tako vso plačo.“

Nisem hotel še prositi, misleč, da bom v novi šoli, ki se je drugo leto popolnoma dovršila, vsaj še nekaj časa poučeval, mi pa piše g. nadzornik, naj le takoj vložim prošnjo, kar sem precej storil. In čez 5 ali 6 dni so že v Ljubljani potrdili, in tako sem bil upo-kojen, ne da bi mi bili dali polno plačo ali

kako drugo odlikovanje, ker sem edini učitelj na Kranjskem, ki se je pod njegovim vodstvom enorazredna šola v Šent Jerneju razširila v 4 razredno z dvema paralelkama in dvorazredna v Orehovic šentjernejske župnije. Sezidal sem lepo novo šolo že tudi na Planini (Stockendorf). Tako se godi učiteljem!

Veliko mi sili v pero, pa rajši zamolčim. Ko je bil prišel dež. predsednik Andrej Win-klar k meni v šolo, in sem otroke izpraševal, je glasno pravil, kako je zadovoljen! Ko so pa drugi prišli na to mesto (Hein) so pa nas Slovence zatirali.

Ne vem, kaj bi se pregrešil, ker so nad-zorniki bili vedno z uspehom zadovoljni; pa menda niso drugače poročali višji gosposki, da je z nami v krškem okraju tako kruto posto-pala in nas jako občutno kaznovala.

Naj končam in sporočim, da me jako veseli, ko „Učit. Tov.“ tako veličastno obhaja 50 letnico. Želim mu, naj še 100 let in tako dalje vedno koristno deluje. Živio!

Kako naj misli potem ponižni učence teh velikih mož? Tako sledi namen teh vrst samoposebi.

Razmerje med čitateljem in pisateljem more biti kvečjemu podobno očetu in sinu, ki se je povrnil po dolgem času zopet v domače naročje. Oče posluša ravno tako zvedavo in enako interesovan tam, kjer mu pripoveduje sin znane stvari, kakor tam, kjer mu govori o neznanih krajih ali premembah in novinah mest, ki vežejo nanje njega samega stari in dragi spomini. Časih dvomljiv nasme, časih pohvala — oboje je sinu v enako plačilo.

Ako ima vsak delavec pravico, da si izbere najlažje opravilo, je dvomljivo. Ali opravičljivo je, če poseže samo po tisti nalogi, ki ji smatra samega sebe kos.

Na dlani leži, da je vse kaj drugega, govoriti o literarni zgodovini narodnega gospodarstva kakor o zgodovini gospodarskega življenja človeka vobče. Razvrstimo produkte leposlovne literature drug poleg drugega, tako kakor so si kronično sledili, si moremo napraviti iz te razvrstitve vsaj deloma rekonstrukcijo kulturne zgodovine človeka. V veliko večji meri velja to o literaturi narodnega gospodarstva. Res je, da posamezni proizvodi tukaj ne bleste genialne umetnosti, ali zato imajo tudi to pozitivno vrline, da ne črpajo toliko iz svoje fantazije, ne pretiravajo v taki meri, kakor zahtevamo in je v navadi pri pesnikih.

Gospodarska literatura je v jako tesni zvezi z gospodarskim življenjem. Vsi količnik važni pojavi na tem polju so rodili veliko slovstva, velikim preobratom je pripravljala teoretično pot le ta literatura. Govoreč torej o nji, se mora ozirati avtor neprestano na istočasne gospodarske razmere, ker edino z oziranjem na te moremo govoriti, ceniti in presojati njene proizvode. Umetniške vrednosti liki leposlovje ta literatura nima. Njeno veljavo cenimo uro po merilu, v katerem je skladno z resničnimi in danimi gospodarskimi razmerami tiste ali kasnejše dobe.

Nadalje je podano s temi produkti že obenem ogródje delu, ki ga je podvzel pisatelj, in ta motiv je bil pač zanj odločujoč, kar si je lahko tolmačiti. Izročil mu je načrt in material. Vse vprašanje je sedaj, ali zna s tem kaj započeti in kako trdna bo ta stavba. Faktori, ki so deloma neodvisni od človeške volje, bodo presojevali njeno vrednost.

Zidarček stoji na tleh in premerja v zraku višino. V mislih si postavlja nadstropja, njih oddelke, medsebojne zveze, motno se mu kaže pred očmi že cela podoba — bo v njegovem sreč podobno veselje in zadovoljstvo tudi tedaj, ko bo stavba končana? Z velikim načrtom pričnemo svoja dela, toda meso je slabo, in iz grenkim usmevom odložimo pero po zadnji besedi.

V Londonu, dne 18. novembra 1909.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Dne 13. t. m. je umrl član Leopold Armič v Ljubljani. — Gospe vdovi sem takoj izplačal 472 K. Prosim tiste člane, ki še niso vplačali za slučaj Arko in rezervni fond, da prilože še 2 K, oziroma 4 K. Drugim članom, ki so pa že plačali, pošljem položnice, da vplačajo 2 K 10 h, oziroma 4 K 20 h. „Samopomoč“ šteje sedaj 235 članov. Pristopajte! Več ko nas bo, bolje je!

Predsednik.

Kranjsko.

Slovensko deželno učit. društvo priredi v soboto, 29. t. m. ob pol 8. zvečer, v Narodnem domu (priliježi na desno) svoj letošnji 3. poučno zabavni večer, ki bo na njem predaval g. dr. Gregor Žerjav o narodnem gospodarstvu. Gosti dobrodošli!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo dne 13. januarja t. l. Dasi je bil napovedan občni zbor, se je zbralo zaradi slabe poti vendar 17 tovarišev in tovarišic! — Predsednik Tomažič otvori zborovanje in da najprej na glasovanje, se li naj vrši ob tej razmeroma slabi udeležbi občni zbor ali pa le navadno zborovanje. Ker se večina izreče za občni zbor, preide predsednik na dnevni red; vsem tovarišem in tovarišicam želi v novem letu najboljših uspehov tako v šoli kakor v izvenšolskem delovanju. Spominja se 50 letnice našega stanovskega glasila „Učit. Tovariša“, naglašajoč, da njegov jubilej najlepše proslavimo s tem, da ga vsak zaveden tovariš naroči in priporoča. Posebe omenja predsednik, da je bil pred kratkim g. ravnatelj Robič odlikovan s kolajno ter mu čestita.

G. Robič, ki je bil v minulem letu trojni jubilar, je po svojem 40 letnem delovanju zaslužil pač še lepše odlikovanje; lastna in tovarišev zavest, da je v tej dobi storil premožen vpriid šoli, društvu in narodu, nadalje priznanje in vdanost od naše strani naj mu nadomesti začasno ono, s čimer se ga dozdaj od višje strani niso počastili. Predsednik mu v imenu društva izrazi željo, da še dolgo vtraja v svojem plodonosnem delovanju, vsi prisotni pa zakličejo trikratni „živio“!

Nato prečita tajnik zapisnik o zadnjem zborovanju. Ker je poročilo o tem v našem glasilu izostalo, predlaga tov. Ovetko, da se izvoli stalen poročevalec; volitev določi predlagatelj. — Predsednik prečita pismo tov. Klemenčiča od Sv. Trojice v Slov. goricah, ki mu še baje nekateri tovariši dolgujejo malenkost 1 K za poslano jim knjigo „Sadjarstvo“ ter prosi, da mu to čimprej vpošljejo, ker ima itak deficit. Častna dolžnost! Tov. Ovetko podarja, da je pisatelj zbral v tej knjigi res najboljše nauke iz sadjarstva, ki so jih nabrali on in priznani pomologi iz praktične izkušnje; zato jo priporoča v nakup za učit., solarske in ljudske knjižnice, zlasti pa učencem višje stopnje kot vadbenecem v življenje. Pozivu „Zaveze“ jugosl. učiteljskih društev“ se odzove društvo s tem, da naroči za mariborske učiteljske 1 iztis „Učit. Tovariša“. — Zatem pridejo na vrsto običajna poročila. Društvo šteje na papirju 47 članov, a mnogo jih ne plačuje udnine in posledica bo, da se bodo morali izčrtati. Obžalovanja vredna umazanost! Teh par kronie bo v interesu stanovske organizacije vendar vsak zmoget! — Dohodki v l. 1909. so znašali 226-88 K, izdatki 177-36 K, torej je prebitka v blagajnici 49-52 K. Poleg tega še ima društvo svoj rezervni fond v znesku 1177-23 K. Tajniku in blagajniku se izreče hvala za res vzorno opravljanje poslov in da slednjemu odveznica. — Nato se sklone na predlog tov. Kryla, da se založi iz rezervnega fonda priročna knjižica za učence, ki bo vsebovala vse važnejše zemljepisne in zgodovinske podatke, kakortudi vpadaajoče pravljice in pripovedke v pospešitev domoznanstva ljutomerskega političnega okraja. Po razpradi knjižice se fond zopet izpopolni. Ker za nabiranje takega gradiva obstoji že od lani poseben odsek, a še do danes ni podal dokaza o svojem delovanju, se izvoli ravn. Robiča načelnikom odseka s prošnjo, da izkuša dobro stvar pospešiti. Vsak tovariš pa naj v svojem okrožju nabira, kar mu je domoznanstva sploh na razpolago, da se olajša odseku delo ter da dospemo čimprej do tako potrebnega in velevažnega učila. — Knjižničarju (ravn. Robič) izreče predsednik posebno zahvalo, da je končno uredil društveno knjižnico. — Tov. Zacherl omenja kot pevovodja, da je pevski zbor kakortudi orkester na lok sicer parkrat povoljno nastopil, lahko pa bi bila pela in godla še večkrat. Priporoča več vneme za pevske vaje ter predlaga, da si društvo ustanovi lastni notni arhiv. H koncu poročil predlaga tov. Mavrič, da si društvo omisli spominsko knjigo. Sprejeto. Zgodovino društva obljubi sestaviti ravn. Robič, to lepo vpisati tov. Čeh.

Tov. Ovetko naglašja, da se tako predsednik kakortudi drugi činovniki vzorno izvrševajo svojo dolžnost in predlaga, da se izvoli za l. 1910. po vzliku dosedanjí odbor, ker ni vzroka, da bi želeli udje kake izpremembe. Predlog se sprejme.

Predavanje tov. Ovetka o Družovičevi metodi petja in njegovi Pesmarici se mora zaradi poznega časa preložiti na prihodnje zborovanje. Preide se k slučajnostim. Ravnatelj Robič da v vednost, da je društvo „Heimatschutz“ deželno in se hoče ozirati tudi na slovenske narodnost. Pri ustanavljanju podružnic (Ortsgruppen) hočejo Nemci delovati složno s Slovenci. Za ustanovitev take podružnice je treba najmanj 10 članov (2 K udnine!); na vabilo tov. Robiča je takoj prijavilo 10 tovarišev svoj pristop. — Zatem društvo še pogovori o odloku c. kr. dež. šol. sve'a štajerskega, da se naj v deželi namešajo kot učitelji in učiteljice samo oni kandidati in kandidatinje, ki absolutno in kako štajersko učiteljske. Prakticiranje tega odloka bi pomenilo za starše in slovenske absolvente kršenje pravice, ki so jim zajamčene po drž. osnovnem zakonu. Kaj dela „Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic v Celju“, da še ni precizirala svojega stališča napram temu odloku, kje so drugi merodajni faktori? — vpraša društvo in pozivlje prvo, da stori svojo dolžnost, ono samo jo tudi hoče. Prihodnje zborovanje se določi na dan 10. februarja 1910. z motivacijo, da učitelj in učiteljica, ki ima v sebi kaj stanovske zavesti, častiljubja, čuta za celokupnost in „zbordušo“ ter noče v tem ali onem gnezdu pasti na vsakdanji prozaični nivo okolice, jedva čaka prilike, da se razgovori in duševno razvedri v družbi tovarišev-sotrpinov. To v blagohotno razmišljanje vsem onim tovarišem iz bližnje okolice, ki se jim zborovanje posestni menda ne želi vredno.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo. Naše društvo je imelo svoj letni občni zbor dne 13. t. m. v slovenski Bistrici; vzlic slabemu vremenu je bila udeležba prav povoljna. Predsednik tov. Kokl pozdravi v nagovoru zborovalce ter posebno profesorja Lavtarja s hčerko, akademika Pirkmajrja in častnika Mejoviska.

Po prečitaniu zadnjega zapisnika omenja tov. predsednik doše dopise: Odlok c. kr. namestništva v Gradcu, glasom katerega se

odobrijo nova, modernejša pravila društva, dopis prof. Lavtarja, ki se je drage volje odzval odborovemu povabilu za predavanje in dopis „Zaveze“ glede prispevka obrambnemu odseku „Zaveze“. O slednjem bo društvo sklepalo pri marčnem zborovanju.

Za tem je prišlo predavanje profesorja L. Lavtarja iz Maribora. V sicer kratkih a jedrnatih potezah nam je očrtal avtor najnovjših računice svojo metodo, ki se je izkristilizirala v njegovih mislih v dolgi dobi smotrenega in naporega dela. Preko mnogih zaprek se je končno njegova ideja njemu in vsem pristajem njegove metode v radost realizovala, računice so dobile aprobacijo naučnega ministrstva. S tem je led prebit, in smelo trdimo, da je dobilo slov učiteljstvo, tudi ono, ki ni pohajalo mariborskega učiteljskega, z Lavtarjevimi računici in navodili izborna sredstvo za uspešnejše poučevanje te discipline. Posebne važnosti in učiteljsku dobrodošla novost v prvem delu Lavtarja je popolno ignoriranje merjenja in deljenja v elementarnem razredu.

Po končanih izvajanjih je zahvalil gosp. profesorja tovariš predsednik v imenu navzočih, ki so ves čas z napeto pozornostjo poslušali predavanje.

Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v preteklem letu 132 K 61 h dohodkov in 76 K 15 h izdatkov. Na predlog tov. Svetlina so račune pregledali in odobrili tov. Hinterlechnerjeva, Stegnarjeva, in Kopriva.

Za društveno leto 1910. so bili izvoljeni v odbor: Jože Kokl, predsednik; Milan Vršič, podpredsednik; Amalija Vobičeva, tajnica; Ljudmila Schreinerjeva, blagajničarka; odbornikom pa Ana Westerjeva, Seb. Krotký in Anton Špan.

Prihodnje zborovanje se vrši meseca sušca.

Srednješolski vestnik.

**** Drugi roditeljski večer na II. državni gimnaziji** se je vršil v sredo, dne 19. t. m., ob 6. zvečer. K predavanju došlo mnogobrojno občinstvo je napolnilo prostorno risalnico do zadnjega kotička. Začasni vodja gimnazije, šolski svetnik dr. Janko Bezjak, je nadaljeval svoje zanimivo predavanje o vzgajanju in gojenju dolžnostnega čuta in dolžnostih sploh. Po pozdravu je v kratkih besedah očrtal jedro predidóčega predavanja in je pričel obravnavati, kako naj vzgajajo starši in stanodajalci pri mladini čut za dolžnosti. — Prihodnji roditeljski sestanek na II. drž. gimnaziji, ki odločno prvači v tem oziru, se vrši meseca februarja.

**** Proforski izpiti** je napravila z odličnim uspehom na dunajskem vseučilišču prva Slovenka Albina Zalarjeva.

Politiški pregled.

*** Silno napredovanje „Südmarke“.** L. 1906. je imela „Südmarka“ K 181.255-91, l. 1907. K 262.485-64, l. 1908. K 433.408-97 in l. 1909. je K 509.299 30 dohodkov. Torej tekem treh let potrojeno dohodki.

*** Rusija zbira vojaštvo na avstrijski meji.** Ruska vojna uprava pošilja neprestano nove voje na avstrijsko mejo. Število ruskih vojakov ob avstrijski meji nasproti Brodom znaša več tisoč. Na železniški postaji Radziwillow je pripravljenih veliko število vagonov za transport vojaštva. Na kolodvoru se nahaja popoln park železniških sanitarnih vozov. Revizija v Radziwillowu je silno poostrena.

*** Konferenca jugoslovanskih socialnih demokratov v Belgradu.** Minole dni se je vršilo zborovanje zastopnikov jugoslovanskih socialnih demokratov. Na konferenci so bili zastopani tudi slovenski socialisti po dr. Henrikumu Tumi. Konferenca se je vršila v smislu druženja jugoslovanskega proletariata v dosegu politične moči za boj proti zlorabi kapitala tujih držav, ki se kosajo za balkanske države v nesrečo prebivalstva. Konferenci sta predsedovala Bolgar Blagojev in Slovenec dr. Tuma.

*** Korupcija na Hrvaškem.** Iz Friedjungovega procesa znani krivoprišežnik Dorotka pl. Ehrenwall, šmok barona Baucha, je prevzel agencije posle za nameščenje učiteljstva. Dobro mesto dobi vsak učitelj, ki se zaveže vstopiti v ustavno (madjarsko) stranko, delati pri bodočih volitvah za njene kandidate in denuncirati pristaše hrv.-srbske koalicije. No, z Bauchom utegne pasti tudi taka korupcija.

*** Poslabšanje šolskega nadzorstva** v saleburskem deželnem zboru so klerikalci vložili predlog, po katerem naj bi po celi deželi vsi člani krajnih šolskih svetov dobili pravico, biti navzoči pri šolskem pouku. Poslanec sodrug Preussler je odločno protestiral, da se hoče uvesti takšna špijaža v šolah, kateri je pravi namen spraviti učitelje pod komando fajmoštrov in kaplanov. Klerikalna večina je sprejela predlog, prav tako kakor na Kranjskem!

Obrambni vestnik.

*** Učitelji — goljufi!** Za takšne nas vsaj morajo imeti vsenemški davkarski uradniki pri Sv. Lenartu v Slov. gor., kakor sta Grejan (Krajan) in Derniatsch. Ko so te dni

hoteli nekateri učitelji vzdigniti svoje težko prislužene starostne doklade, jim jih ti gospodje niso hoteli izplačati, češ, gebührt Ihnen nicht, haben schon behoben! In kako sirovo se je šulverajski agitator Grejan vedel! Neko učiteljico je nadržil kakor svojega psa. Gospod Grejan, to je nesramno sumničenje slovenskega učiteljstva. Mi smo prepošteni, da bi nas mogel kdo goljufije obdolžiti. Vse pomota ste krivi le Vi in Vaš janičar Derniatsch, ki hočeta jesti slovenski kruh, pa nista zmožna toliko slovenskega jezika, da bi znala razločevati, kaj so starostne doklade in kaj so desetletnice. Le malo manj gorečnosti za Schulverein in njegove prireditve in učita se slovenskega jezika, če hočeta službovati v slovenskih krajih, pa vama slovenske pobotnice ne bodo delale nikakršne preglavice in sitnosti. Malo na rodne zavednosti pa kažejo oni učitelji, ki se odlikujejo z nemškimi pobotnicami.

Učiteljski vestnik.

Učiteljski vestnikom v pomislek. *)

Pile F. K.

I.

Izobrazba, ki jo nudi učiteljske gojencu, je nepopolna, pomanjkljiva na strokovnem kakor tudi na polju splošne izobrazbe. Razmeroma s plačo, ki jo dobivajo učitelji, bi človek nevoljno vzkliknil: še to je preveč! Ali računati je, da se bodo razmere v gotovem času tudi izpremenile in kar je glavno: m n o g i s e n e m o r e i z o g n u i t i s t a n u, k i s e z a n j p r i p r a v l j a, i n č e j e ž e p r i m o r a n v t o, potem je njegova dolžnost, da je v strokovnem oziru dobro podkovan in to iz enostavnega ozira, da zadovolji svoje predstojnike pa tudi ljudstvo, ki mu je izročilo v oskrbo svoje najdražje — deca.

Drugo pa je, da se zahteva od učitelja več kot od vsakega inteligenta, ki ima opraviti z ljudstvom. Kdor hoče med ljudmi imeti vpliv, mora biti vsaj deloma doma na raznih znanstvenih poljih, da more odgovorjati stavljenim vprašanjem radovednega ljudstva. Potrebno pa je tudi za svojo nadaljno naobrazbo postaviti temelj, zakaj nevarnost je, da, kdor si tega ne ustvari v dijaških letih, si ga kasneje tudi ne; brez temelja pa je vsaka stavba nemogoča; kdor pa ne napreduje, nazaduje. To bi bil pogibelj učiteljstvu, njega vplivu, pa tudi vsemu kulturnemu razvoju med narodom.

Šola torej v te svrhe ne da vsega. Vrzeli, ki vam jih je, tovariši učiteljski, izpolniti že v dijaških letih, mi je omeniti in vas opozoriti na najvažnejše. Stori to, da vam ne bo šele življenje moralo povedati, da je strokovna izobrazba v nje temeljih nepopolna, kakor vam jo nudi šola. Da je plul duh moderne kulture, znanosti, njih razvoja in vpliva na življenje mimo vas, ne da bi o tem v šoli kaj slišali. Povedati pa mi je obenem, da je mnogokrat odvisno od stopnje naobrazbe učitelja tudi njega gmetno in socialno stališče. Faktum je, da je mnogi, ki ni upošteval temeljnih faktorjev socialnega stanja, že bridko proklinjal svoja brezdelno zapravljena dijaška leta. Marsikatero bridko uro prinese takim tudi mnogokratno neumevanje reformnih pojavov, njih vzroka in njih smotra v stroki sami, ki so ji posvetili, pa tudi na polju drugega znanstva ali bodisi pojavov v socialnem življenju.

Tovariši! Ko pride čas žetve vaših idej, glejte, da ne bodo prazne vaše sejalnice in da vam bo znana pot, znan način in smoter dela! Od nikogar ne pričakuj ljudstvo več kot od učitelja, nihče drugi ne bo vodil naroda k osamosvojitvi, k svobodi, k sreči kot učitelj, saj „vzgoja mladine zagotavlja in določuje prihodnost naroda“ (**). In ker je vaša naloga tako vzvišena, se morate vestno pripraviti nanjo. Izpolniti vrzeli, ki vam jih pušča šola, je vaša dolžnost. To storiti pa je mogoče edino s samoizobrazbo. Potom samoizobrazbe do širšega temelja strokovne in splošne naobrazbe!

Kot rezultat in njega slednje konsekvence eksaktnih in drugih znanosti se je reforma zanesla v življenje. Preobrat v metodah in izstemihi je odprl nove perspektive, pokazal nove naloge, nove smotre. Reformni duh časa je pronicel tudi razne pedagoške sisteme in njih temelje ter jim vdahnil novega življenja.

Skoro neposredni stik pedagogike s filozofijo je provzročil vedno velik vpliv zadnje na prvo. Vzporeden razvoj je zanesel vzporedne smotre, razlika je v tem, da je pedagogika poleg smotra, ki si ga je stavila, iskala tudi pot v priti do njega, ideal realizovati.

Ne more se trditi, da je vladala katerikoli v vzgojeslovju okostenelost; prevelikoga praktičnega in socialnega pomena je. Da pa je dobilo šole v renesanci in reformaciji pravi temelj, priča zgodovina. Tu se pričinja šole pravi pomen vzgojevalnih ved in njih razvoja.

Kar so stari kulturni narodi le slutili, je pričelo v poreformacijski dobi dobivati jasne oblike.

Slutili so stari grški modrijani, da je treba iti pri vzgoji in pouku z individualnega, s psihološkega stališča otroka in da jim kaže

*) Omladina.

**) Prof. Dr. Drtina: Ideali vzgoje.